

1.1.4.4. Temeljna organizacija prostora i namjena površina

1.1.4.4.1. Temeljna postojeća organizacija prostora

Temeljna organizacija pojedinih prostora Grada i s time u svezi namjena površina prostora Grada, nalazi se u izrazito pozitivnoj korelaciji s prometnim smještajem. Nije stoga slučajno da organizacija Grada korespondira geografskoj raščlambi prostora. Prema tome, prostor Grada u odnosu na njegovu geografsko-prometnu poziciju možemo raščlaniti na tri svojstvena prostora. Oni tvore u funkcionalnom smislu cjelinu Grada, ali su u prirodnom, posljedično i prometnom, pa time i u smislu vlastite organizacije prostora, svojstveni prostori.

Dakle, temeljna postojeća organizacija prostora proizlazi iz geografsko-prometne situacije prostora Grada koji se u globalu može podijeliti na

1. **središnji dio** prostora Grada (sjeverno od auto-ceste Zagreb-Lipovac), prostor Grada gdje se zadnji izdanci brežuljaka Moslavačke gore dotiču i utapaju u savsku nizinu,
2. **sjeverni dio** prostora Grada, koji je smješten na brežuljkastim i brdovitim izdancima Moslavačke gore i
3. **južni dio** prostora Grada (južno od auto-ceste Zagreb-Lipovac) izrazito savski dolinski prostor, dijelom i poplavni prostor savske nizine na čelu s Lonjskim poljem.

1/ **Središnji dio prostora Grada**, predstavlja kontaktnu zonu između krajnjih izdanaka Moslavačke gore i savske doline. Južnu granicu tvori auto-cesta Zagreb-Lipovac, a sjevernu granice naselja ovoga središnjeg dijela prostora Grada (Repušnica, Kutina, Husain), odnosno u nastavku prema istoku granica prema susjednoj Općini Garešnica. U ovom središnjem, a u geografskom smislu kontaktnom prostoru Grada (kao što se to obično i dešava u sličnim geografskim uvjetima kontakata regija) smješteno je 12 naselja od ukupno 23 koliko ih ukupno ima Grad. U okviru navedenih 12 naselja: Banova Jaruga, Batina, Husain, Ilova, Jamarica, Janja Lipa, Kutina, Međurić, Repušnica i Zbjegovača te donekle «graničnim» Mišinki i Gojlu živi prema Popisu 1991. godine čak 21917 stanovnik što čini 88,27% stanovnika Grada.

Prostorom prolaze prometni i infrastrukturni koridori od državnog značenja koji povezuju središnji dio Države s njegovi istočnim dijelom. Povijesno, ovim je prostorom trasirana i stara cesta Popovača-Repušnica-Kutina-Husain-Batina-Ilova-Zbjegovača-Banova Jaruga-Međurić-Poljana i dalje. Ova je cesta trasirana podnožjem krajnjih izdanaka Moslavačke gore izvan dosega poplava rijeke Save privukla stanovništvo koje se duž nje naselilo i oblikovalo brojna naselja Grada.

Prema tome, skoro cjelokupan život Grada organiziran je duž navedene prometnice. U centru ovoga prostora, na križanju cesta D-45 (čvor «Kutina» na auto-cesti Kutina-Garešnica) i Ž-3124 (Popovača-Kutina-Banova Jaruga) smjestilo se naselje Kutina i u njemu gotovo sve funkcije Grada:

- školske funkcije (osnovne škole, srednje škole, specijalizirane škole),
- upravne funkcije (funkcije Grada i druge državne administrativne funkcije sa svojim ispostavama),
- zdravstvene funkcije (dom zdravlja, specijalizirane ambulante, apoteke i sl.),
- funkcije veza (pošta i telefonske centrale: krajnje i čvorna),
- trgovačke funkcije, većina ostalih uslužnih i sl. funkcija.
- U gradu je smještena i najveća koncentracija gospodarskih funkcija (poslovnih, industrijskih i sličnih proizvodnih subjekata).

2/ **Sjeverni dio prostora Grada**, koji je smješten na brežuljkastim i brdovitim izdancima Moslavačke gore u razmjerno nižim dijelovima mozaik je poljodjelskih površina - oranica, livada i vinograda prošaranih rastočenim šumskim površinama brežuljkastih šuma hrasta kitnjaka, većinom u privatnom vlasništvu. Viši dijelovi Moslavačke gore pokriveni su gustim gospodarskim šumama.

Ovaj je prostor smješten sjeverno od prethodno opisanog središnjeg prostora Grada, razmjerno je prometno izoliran. Pripada brežuljkastim ograncima Moslavačke gore što se pružaju prema savskoj ravnici. Uglavnom je prazan i oslobođen značajnijih funkcija. U potpunosti je

- namijenjen poljodjelstvu i
- naseljima što su ostala izvan intenzivnih prometnih tokova središnjeg dijela Grada. U njemu je ukupno smješteno 12 naselja s svega 2978 stanovnika, ili 12,0 % stanovništva Grada. Unutar ovoga prostora su se smjestila naselja:

* **Kutinska Slatina, Kletišće, Brinjani, Šartrovac i Stupovača** sa 1861 stanovnikom ili 67,5% stanovnika ovoga sjevernog dijela Grada. Sva naselja smještena uz važnu cestu D-45 koja u nastavku, od naselja Kutine, ide prema Garešnici.

- * **Mišinka i Gojlo** razmjerno su najbliža naselja središnjoj zoni Grada.
- * **Ostala naselja smještena su u sjevernoj zoni** podno Moslavačke gore, a to su Kutinske Čaire, Selište, Krajiške Kutinice Kutinica i Čaire razmjerno su izolirana naselja brežuljkastog dijela Grada što se postepeno pruža prema vrhovima Moslavačke gore.

Osim stambenih funkcija ovo je isključivo prostor namijenjen poljodjelstvu.

Uz Lonjsko polje, ovo je naj slikovitiji i u smislu vrijednosti prirodnog nasljeđa također vrijedan dio prostora Grada. Šume hrasta kitnjaka obrasle su padine Moslavačke gore koje se spuštaju prema dolini Save, U ovom prostoru potencijalno je moguć začetak značajnije turističke aktivnosti, jer krajobraz i rustikalna poljodjelska proizvodnja to izvrsno omogućavaju

3/ **Južni dio prostora Grada** (južno od auto-ceste Zagreb-Lipovac) obuhvaća izrazito savski dolinski prostor, dijelom i poplavni prostor savske nizine. Velikim dijelom ovaj prostor zauzima Lonjsko polje. Prostor je nenastanjen i bez ikakvih izgrađenih funkcija. Možemo ga podijeliti na:

- dolinu dijela Lonjskog polja zaštićenog kao *park prirode*, koji dio je u Gradu Kutini ,
- dijelove što su namijenjeni kao prostori deponija kemijske industrije za proizvodnju gnojiva. i
- poljodjelske i šumske površine doline rijeke Save.

Zaključno

Najživotniji dio Grada predstavlja središnji dio Grada u kojemu se smjestila velika većina stanovništva Grada i u kojemu su se prema tome razvila najveća naselja na čelu s gradom Kutina. Naselja su se smjestila duž prometnica koje te prostore na relativno brz i jednostavan način povezuju s Siskom, Zagrebom na zapadu, Novskom, Novom Gradiškom na istoku te Garešnicom dalje na sjeveru.

Sjeverna unutrašnjost Grada praktično je prazna i loših demografski pokazatelja, iako su prostori krajobrazno vrijedni i privlačni za odmor i rekreaciju te zauzimaju skoro pola površine Grada.

1.1.4.4.2. Temeljna postojeća namjena površina

Pretežito šumske i poljodjelske površine

Najvećim dijelom prostor Grada pokriva **mozaik šumskih i poljoprivrednih površina**, prošaran s pojedinačnim stambenim i gospodarskim zgradama, kletima, koji daje tipičnu sliku krajobraza ovoga dijela Moslavine. Ovaj sklop površina karakterizira velika usitnjenost poljodjelskih površina, kako šumskih većinom privatnih tako i poljodjelskih površina uglavnom oranica, livada, vinograda i voćnjaka.

Navedene površine u okviru Grada možemo prostorno smjestiti, sukladno temeljnoj podjeli prostora, u njegove sjeverne i južne dijelove.

- a) središnje prostore Grada na kontaktu savske ravnice i posljednjih izdanaka Moslavačke gore. ,
- b) Najznačajnije poljodjelske i šumske površine u vidu mozaik šumskih i poljoprivrednih površina nalaze se u sjevernom dijelu prostora Grada koji su se smjestili na obroncima Moslavačke gore,
- c) Značajne šumske i poljodjelske površine nalaze se i u južnom dijelu Grada, južno od auto-ceste Zagreb-Lipovac. Ovo su poplavne površine doline rijeke Save u okviru kojih granica se nalazi i zaštićeni prostor Lonjskog polja, ali i područja koja služe kao odlagališta otpadnih tvari kemijske industrije dušičnih gnojiva.

Poljodjelske površine. Temeljem podataka DGU, Područnog ureda za katastar – Sisak, Ispostava Kutina pod poljodjelskim površinama: oranicama, pašnjacima, vinogradima, voćnjacima i livadama nalazi se 15148,37 ha površine (Tablica 18) ili 51,47% površine Grada. Od ovih poljodjelskih površina na intenzivno obrađene površine, odnosno, oranice otpada 9142,9 ha ili 31,1 % poljodjelskih površina.

Šumske površine. Ukupna površina koju u Gradu pokrivaju šume i šumsko zemljišta iznosi 11790,4 ha ili čak 40,1%. Od toga gospodarskih državnih šuma u Gradu ima 9943,96 ha ili 33,78 %, zaštitnih ima svega 21,35 ha ili 0,073 %, a šuma posebne namjene ima 346,53 ha ili 1,18 %. Podaci o šumama i planiranom gospodarenju u državnim šumama za Grad vode se u Javnom poduzeću za gospodarenje šumama i šumskim zemljištem - Upravi šuma Zagreb.

Kako je to vidljivo na grafičkom prilogu br. 1: "Korištenje i namjena površina" šumske površine su razmjerno usitnjene, što predstavlja veliku poteškoću u gospodarenju i planiranju zahvata.

Podaci za privatne šume su nedostupni jer za njih nisu izrađeni "programi gospodarenja". Prema namjeni privatne su šume prvenstveno za podmirivanje potreba vlasnika za drvom, najčešće ogrjevnim, a samo dijelom za druge svrhe.

Pretežito stambene površine naselja

U ovu kategoriju namjene prostora ulaze izgrađene površine sva 23 statistička naselja Grada. Ove se površine prema intenzitetu korištenja odnosno razini primarne urbanizacije mogu razvrstati na intenzivno visoko urbanizirane zone Grada, srednje urbanizirane zone Grada i nisko urbanizirane zone Grada.

- a) Visoko urbanizirane zone Grada predstavljaju prostori skupine naselja u središnjem dijelu Grada duž županijske ceste Ž-3124 i Ž-3168 od Popovače u Općini Popovača preko Banove Jaruge i Međurića do Poljane u Općini Garešnica. Ovaj prostor najintenzivnije je urbaniziran, uz stambene u njemu su i sve ostale gospodarske funkcije. U njemu se odvija svekoliki život Grada sa središtem u naselju Kutina.
- b) Srednje urbanizirane zone Grada predstavlja skupina naselja duž državne ceste D-45 od naselja Kutina čvor «Kutina» prema Općini Garešnica i naselju Garešnica. Obuhvaćena su osobito naselja Kutinska Slatina, Šartrovac, Brinjani, Stupovača. Ovoj zoni pripadaju još Kletišće, Mišinka i Gojilo.
- c) Nisko urbanizirane zone Grada predstavljaju prostori sjevernih dijelova Grada koji je rijetko namijenjen cjelovitijim stambenim površinama naselja. U ovom prostoru je smješteno u svega 6 naselja samo 1051 stanovnik ili 4,23% stanovništva Grada. Može se stoga kazati da ovaj dio prostora ipak u cijelosti pripada poljodjelskim i šumskim površinama.

Prema DGU, Područnom uredu za katastar – Sisak, Ispostava Kutina površina Grada koju pokrivaju pretežno stambene površine (površine "dvorišta" i površine pod "zgradama") iznosi 633,0 ha. ili 2,2% površine Grada. Povećavajući ovu vrijednost za 25% što je približna površina koju pokrivaju putovi i zemljišni pojasevi ovakvih prostora tada možemo pretpostaviti orijentacionu bruto izgrađenu površinu pretežito stambenih površina naselja Grada koja u ovom slučaju iznosi 791,25 ha ili 2,9% Grada. U okviru ovih pretežito stambenih površina naselja nalaze se i pojedinačni manji gospodarski sadržaji, trgovački i uslužni sadržaj, kao i svi ostali sadržaji koji uobičajeno dolaze u okviru stambenih površina naselja.

Površine namijenjene gospodarskim djelatnostima

U okviru površina Grada nalaze se značajne gospodarske površine namijenjene prvenstveno industrijskoj proizvodnji. Ove površine uglavnom su koncentrirane u naselju Kutina. Postojeće gospodarske površine zauzimaju 145,57 ha ili 0,49 % površine Grada. Koncentracija velikih površina namijenjenih industriji u naselju Kutini, te vrsta proizvodnje stvaraju znatne poteškoće u smislu zaštite prirode i kvalitete življenja u okolnim naseljima, a ne samo naselju Kutini.

Gospodarskoj turističkoj djelatnosti nema namijenjenih površina.

Ostale površine

Ostale površine, odnosno «ostala zemljišta», «vodene površine», «ceste i putovi» (odbijajući dio vrijednosti prethodno uračunatih u područja naselja) iznose 1189,6 ha ili 4,0% površine Grada.

Izvan navedenih kategorija i izvan obuhvata izgrađenih površina naselja gotovo da nema drugih namjena.

Dakle, prostor Grada strukturiran je od:

- **neizgrađenih površina:**
  - * šumskih površina **40,1%**
  - * poljodjelskih površina **51,5%**
(oronica, livada, vinograda, pašnjaka i voćnjaka)
- **izgrađenih površina:**
  - * pretežito stambenih površina naselja, **2,9%**
(izgrađeni dio građevinskog područja)
  - * površina namijenjenih gospodarskim djelatnostima, **0,5%**
  - * ostalih površina **4,0%**
(prometne, komunalne i slične površine)
  - * neodređeno **1,0%**
(do pune površine Grada)

1.1.4.5. Ocjena stanja prirodnih vrijednosti i krajobraznih svojstvenosti kraja

1.1.4.5.1. Prirodne odrednice

U okviru opisanih prirodnih prostora Grada, prirodne odrednice u kontekstu vrijednosti i krajobraznih svojstvenosti kraja, morfološki se mogu podijeliti na:

- a) dolinske dijelove Grada južno od auto-cesta Zagreb-Lipovac slabo nastanjene poljodjelski orijentirane sa još znatno očuvanim razmjerno netaknutim prirodnim prostorima i dijelom parka prirode «Lonjsko polje»,
- b) brežuljkaste sjeverne dijelove Grada što su se smjestili na izdancima Moslavačke gore u spustu prema savskoj dolini što su pokriveni mozaikom poljodjelskih i rastočenih šumskih površina sa malom gustoćom stanovništva,
- c) središnji dio Grada smješten u kontaktnoj zoni savske doline i brežuljkastih izdanaka Moslavačke gore u kojemu se odvijaju najsnažniji procesi primarne i sekundarne urbanizacije pa je i prirodna komponenta prostora u ovom dijelu najviše promijenjena.

Ovoj reljefnoj podlozi vegetacijski pokrov strukturiran od šumskih i poljoprivrednih površina daje osobit krajobrazni identitet svojstven krajobrazu savske doline i Moslavačke gore. Šumske površine i poljodjelske površine podjednako su zastupljene, no njihova usitnjenost i međusobna isprepletenost i izmiješanost krajobrazu daju atribut svojstvenog mozaika poljoprivrednih i šumskih površina.

Teško se mogu razlučiti **izvorni prirodni** od **kultiviranih prirodnih** elemenata koji uz graditeljske sadržaje i reljefnu raščlanjenost čine današnju sliku poljodjelskog krajobraza Grada.

Usprkos znatnom iskorištavanju prirodnih resursa nekonzistentnom izgradnjom, prirodna komponenta u okviru kultiviranog krajobraza Grada još zadržava svoje svojstvenosti u vidu livada, šuma i vodotoka, šumskih i livadnih asocijacija osobito u manje pristupačnim dijelovima Grada, uz još sačuvanu izvornu vegetaciju doline rijeke Save. Zahvaljujući to još uvijek, srećom, razmjerno koncentriranoj stambenoj izgradnji u sjevernijem dijelu iznad auto-puta Zagreb-Lipovac.

Za razliku od još ponegdje sačuvanih dijelova prostora Grada što su zadržali izvorne prirodne svojstvenosti, prostorom Grada ipak velikom većinom prevladavaju kultivirane prirodne površine, dijelom već znatno obezvrijeđene. To osobito vrijedi za šumske površine, izuzev površina u sklopu rijeke Save i njenih poplavnih površina. Poljodjelske površine nadilaze površine pod šumama (Tablica 18). Veličina zemljišnog posjeda onemogućava racionalnu organizaciju poljoprivredne proizvodnje, a većina zemljišta nalazi se ipak na dobrom terenu, gdje konfiguracija dozvoljava primjenu veće mehanizacije, a sastav tla je također dobar.

Kultivirane elemente čine poljodjelske kulture, žitarice, voćnjaci, povrtnjaci, vinogradi, i livade koje se kontinuirano koriste i kao košance.

Lonjsko polje je Zakonom 1990. godine proglašeno Parkom prirode na površini 50.560 km², od čega se dio nalazi na području Grada Kutine. Za područje Lonjskog polja nije izrađen prostorni plan, a polje se prostire na području više jedinica lokalne samouprave. Prostorne planove za nacionalne parkove i parkove prirode donosi Sabor Republike Hrvatske (*Zakon o zaštiti prirode*, NN 162/03, članak 180.) pa to vrijedi i za Park prirode Lonjsko polje. Prostornim planom treba zaštititi područje Lonjskog polja od izrazitije gospodarske eksploatacije ili zagađivanja, koja su na tom području već prisutna.

U posebno vrijeme dijelove prirode ulaze šume "Djed", "Trsište" i "Ciglenica", koje su u obuhvatu GUP-a grada Kutine a namijenjene su odmoru i rekreaciji. U ovu grupu spadaju i parkovno oblikovane površine unutar pojedinih naselja. Također i stanište jastrebova u zoni naselja Kutine Brunkovac, koje će biti vrijedno štititi.

1.1.4.5.2. Stanje prirodnih i krajobraznih vrijednosti

Osnovni sadržaj krajobraza čine šume i poljodjelske površine s većim ili manjim grupama ponegdje i pojedinačnim stambenim i gospodarskim poljodjelskim zgradama. Svojstvenosti krajobraza bitno doprinosi mozaičnost njihovog rasporeda u prostoru pri čemu značajniju ulogu u slikovitosti i pitomosti krajobraza čine oranice i zelene livade uz oaze većih i manjih šumskih cjelina. Oranice i livade su uz šume ne samo prostorne vrijednosti krajobraza nego doprinose i biološkoj raznolikosti kraja. Prirodne vrijednosti se očituju u ostacima izvornih dolinskih i brežuljkastih livadnih zajednica, šumama i šumskim gajevima te relativnoj očuvanosti flore i faune u dolini Save.

Osim središnjeg dijela Grada kojega pokrivaju skupine naselja smještenih duž glavnih županijskih prometnica, ostali prostor Grada nije značajnije izgrađen. Razmjerno je očuvan u smislu izgrađenosti, a tek su duž ceste D-45 prirodne i krajobrazne vrijednosti Grada izrazito izložene pritisku intenzivne urbanizacije i procesu gospodarske preorijentacije od poljodjelskih prema unosnijim djelatnostima. Navedeni se procesi zbivaju ne samo u granicama Grada nego i znatno šire. Analizom prostora Grada možemo ustvrditi da se sačuvane prirodne vrijednosti područja Grada u dijelu prirodnih i kultiviranih krajobraznih vrijednosti mogu razlučiti na:

- a) **ostatke izvornih prirodnih prostora** i vrijednog krajobraza šumovitih dolinskih prostora rijeke Save,
- b) **kultivirane prostore** i svojstvene krajobraze sjevernog dijela Grada, **kulturne (izgrađene) dijelove** središnjeg dijela Grada u okviru kojih se još ponegdje tek naziru elementi tradicijskih ruralnih cjelina i nešto značajnije tradicijske ruralne arhitekture¹;

Naravno, oštre granice između ovih gornjih pojava u prostoru nema.

Vegetacija predstavlja najznačajniju komponentu u oblikovanju krajobraza uz čimbenike ljudskih aktivnosti. Stoga je njeno očuvanje i zaštita i u smislu održavanja ekološke stabilnosti sustava od bitne važnosti. Područje Grada Kutine kao i kontinentalni pojas Hrvatske pripada eurosibirskoj-sjevernoameričkoj regiji ilirske provincije s jasno izražena dva visinska pojasa i tri vegetacijska područja i to:

Nizinski šumski pojas

* Područje šuma mokrih i vlažnih terena

- šuma hrasta lužnjaka i običnoga graba
- šuma hrasta lužnjaka, jasena i brijesta
- šuma hrasta lužnjaka i velike žutilovke
- šuma jasena
- šuma crne johe

Šumski pojas prigorskih bregova i brežuljaka

*-Područje šuma nižeg gorja i prigorja

- šuma hrasta kitnjaka i običnoga graba (pridolazi u više asocijacija)
- * brdska bukova šuma.

U **nizinskom** dijelu najznačajnije s prirodnog gledišta su šume hrasta lužnjaka i običnoga graba (*Carpino betuli-Quercetum roboris*) i šume hrasta lužnjak i graba s velikom žutilovkom (*Genisto elatea – Quercetum roboris*). U navedenim šumskim zajednicama prevladava visoka vlaga u proljetnim mjesecima, kada je tlo pokriveno vodom od poplava potoka i rijeka ili od zadržavanja oborinskih voda zbog teških i nepropusnih tala.

Poseban izgled u sastojini hrasta lužnjaka u proljeće daje žutilovka koja prekriva velike površine tla svojim žutim cvjetovima. U vlažnim depresijama lužnjakovih šuma pridolazi asocijacija šume poljskog jasena s kasnim drijemovcem (*Leucoio- Fraxinetum angustifolia*) i dosta je rasprostranjena u nizinskim šumama Kutine.

Nizinske šume u Europi su rijetkost, stoga ove naše šume su izuzetno vrijedne u ekološkom i znanstvenom smislu i upotpunjuju biološku raznolikost ne samo zadanog područja nego Hrvatske i Europe u cjelini.

U **području prigorja** najrasprostranjenija je šuma hrasta kitnjaka i graba (*Epimedio –Carpinetum betuli* Ht.1938.g.).U šumskoj zajednici kitnjaka dominira hrast kitnjak, zatim pridolazi obični grab, lipa, trešnja i dr. Odlikuje se bogatom pokrovnošću grmlja i prizemnog rašća. Velik dio ovih šuma se nalazi periferno, jer su krčene i pretvarane u obradive površine oranica i vinograda. Javlja se u više asocijacija što je uvjetovano tipom tla i ekspozicijom.

U masivu Moslavačke gore pretežno su zastupljene šume hrasta kitnjaka i graba a u jarcima i na strminama gorskih kosa i na sjevernim ekspozicijama pridolazi brdska šuma bukve (*Fagetum illiricum montanum*). Brdske šume bukve u Moslavačkoj gori zastupljene su u dvije asocijacije što ovisi o kiselosti i bazičnosti tla. Razlike u kiselosti su minimalne te su i razlike u asocijacijama uglavnom izražene u prizemnoj flori.

¹ Dijelove prostora gdje se tradicijske ruralne arhitektonsko-urbanističke strukture, kako pojedinačnih građevina tako u naseobinskih sklopova prožimaju s kultiviranim poljodjelskim prostorom, možemo svesti pod pojam *kulturni krajobraz*. ukoliko prevladavaju umjetne, antropogene strukture.

Šumama u državnom vlasništvu gospodare J.P.: Hrvatske šume Šumarija Kutina, Uprava šuma Zagreb. Šumama u državnom vlasništvu gospodari se na temelju izrađenih gospodarskih osnova. Šume u privatnom vlasništvu znatno su devastirane i za njih do danas nisu izrađene primjerene osnove gospodarenja.

Prirodni krajobrazi:

U Gradu nema većih površina izvorne prirode. Procesi sekundarne urbanizacije i poljodjelske aktivnosti, uništili su sve oaze "netaknute prirode". Može se, međutim, kao izrazito vrijedan prostor i u znanstvenom smislu izlučiti:

- površina prirodnog krajobraza sačuvana u okviru šumom obraslih i travnatih dolinskih prostora rijeke Save u okviru parka prirode «Lonjsko polje».

Park prirode Lonjsko polje proglašen je 1990.godine *Zakonom o proglašenju Parka prirode «Lonjsko polje»* (NN 11/90). Površina parka iznosi 50 600 ha. Proteže se savskom ravnicom od Siska sve do Novske. To je najveće zaštićeno močvarno stanište u Hrvatskoj. Park ima i status Ramstarskog područja. Prema Ramstarskoj konvenciji ili «*Konvenciji o močvarnim staništima koja su od međunarodnog značenja, osobito kao prebivališta ptica močvarica*» neko močvarno područje smatra se značajnim u međunarodnim okvirima:

- ako je osobito dobar primjer prirodnog ili gotovo prirodnog močvarnog predjela tipičnog za određenu biogeografsku regiju,
- ako je temeljem biljaka i životinja koje obitavaju na tom području osobito vrijedno stanište,
- ako hrani znatan skup rijetkih, ranjivih ili ugroženih vrsta i podvrsta,
- ako se redovito hrani 20000 vodenih ptica,
- ako se hrani 1% pojedinih primjeraka populacije jedne vrste ili podvrste vodenih ptica....

Prostor parka je kao obitavalište velikog broja ptičjih vrsta važan i zbog *Pariške konvencije* (Međunarodna konvencija o zaštiti ptica – 1950.) i zbog *Bonnske konvencije* (Konvencije o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja) i sporazuma o zaštiti afričkih-eurazijskih migratornih vrsta ptica močvarica (AEWA, 1995.)

Na području parka obitava mješovita kolonija čaplji: čaplja žličarka, čaplja danguba, gakovi, male bijele čaplje i druge vrste ptica. Lonjsko polje važno je stanište i za mrijest riba.

Osim specifičnih prirodnih vrijednosti Lonjsko polje u cijeloj svojoj površini bogato je i kulturnim dobrima osobito tradicijskom arhitekturom kraja.

Park prirode Lonjsko polje *Međunarodna udruga za zaštitu prirode i prirodnih bogatstava* (IUCN) izabrala je za jedno od sedam oglednih primjera (područja) u okviru projekta «*Primjeri dobre prakse u planiranju očuvanja prirode i zaštite u ruralnim sredinama*» srednje Europe, a zbog očuvanosti slavonske šume hrasta lužnjaka i graba te hrasta lužnjaka i velike žutilovke uz prisutnost ostalih šumskih asocijacija koje prirodno pridolaze na vlažnim i poplavnim staništima, kao i zajednica topola, vrba i johe koje dominiraju prostorom.

Području Grada Kutine pripada mali dio parka prirode «Lonjsko polje» To su šumski pojas Jasenik, vlažne livade Vrbak te donji tokovi vodotoka Repušnice, Stare Kutine i Trebeža.. Unutar granica parka, na njegovom istočnom dijelu, a unutar granica Grada Kutine nalazi se odlagalište krutog komunalnog otpada Grada i odlagalište «fosfor gipsa» Petrokemije Kutina, a koje se površine ovim Planom nastoje izdvojiti iz parka smatrajući ih nespojivim s parkom prirode..

Kulturni krajobrazi²

Krajolik, osobito u središnjem dijelu Grada, dopunjuju brojni i upečatljivi elementi *kulturnog krajobraza*, svojevrsnog spoja prirodnog kultiviranog poljodjelskog prostora i struktura graditeljskog, dijelom još sačuvanog tradicijskog, nasljeđa. Ove strukture su daleko najzastupljenije u razmjerno najpristupačnijem središnjem dijelu Grada okolo i u okviru naselja Kutine, Repušnice, Husaina, Banove Jaruge itd.

Na žalost mnogi izrazito vrijedni prostori ili su devastirani ili su upravo u procesu devastacije. U naselju Kutini sačuvani su i vrijedni zaštite šumski prostori:

² Pojam "kulturni krajobraz" pobliže je opisan u dijelu "Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa", jer ga, već i po samom nazivu pojma većim dijelom tvori ta komponenta, međutim, kako se u njegovom sklopu u Općini pojavljuje i komponenta prirode spomenut je i u ovom poglavlju.

Šuma «Ciglenica»

Šumski predjel Šanac – Ciglenica pruža se sjeverno i sjeveroistočno od grada Kutine. Južna granica šume određena je Mihanovićevom ulicom. U tom šumskom pojasu prevladava sastojina hrasta i graba, a pojedinačno su unesene i skupine crnogorice. Uz prirodno i ekološko značenje ovog šumskog pojasa na rubu naselja Kutine, šuma ima estetske i krajobrazne vrijednosti u slici grada i šire okolice. Blizina naselja Kutine potencira njenu vrijednost u smislu neposrednog gradskog prostora za odmor i rekreaciju.

Šumski pojas predjela «Trsište» iznad Kutine

Sjeverno od središta naselja Kutine između Vinogradske ulice i ulice Hrvatskih branitelja (D-45) te ceste za Selište pruža se mlada mješovita hrastova sastojina koju treba očuvati i namijeniti za “tiho” uživanje u prirodi, bez unošenja nekih većih sadržaja.

Režim korištenja šume između dviju gradskih ulica treba dogovoriti s nadležnom Šumarijom kao i mogućnosti zaštite, kako bi se spriječila tendencija gradnje u šumi. Zaštita bi se protezala od početka južnog ruba šume sve do bivše moto-kros staze.

Šuma «Djed»

Stara šuma u gradu Kutini što je treba obnoviti.

Stanište Brunkovac uz ulicu Matije Gupca

Od posebne je vrijednosti uski šumski pojas na strmini iznad potoka _____ između ulice Matije Gupca i _____ s grupama hrastovih stabala izmiješanih sa bagremom i potezom joha duž toka potoka te pojedinačnim stoljetnim stablima hrasta. U tom dijelu prema podacima dobivenih na terenu gnijezdi se jastreb. Obzirom na tu činjenicu, kao i obzirom na smještaj prostora u samom naselju, prostor je potrebno zaštititi.

Objekti parkovne arhitekture

Mjerama prostornog plana treba zadržati i očuvati postojeće parkovne površine grada Kutine. Među najstarije parkove ubraja se park ispred sadašnje zgrade poglavarstva Grada. Mlađi parkovi uređeni su uz potok Kutinicu i park **56. bojne** ispred škole i Zavoda za platni promet.

Park uz Trg kralja Tomislava

Ovaj se park nalazi uz zgradu poglavarstva Grada i uz gradski muzej (nekadašnja Erdodijeva kurija). Park je podigao 1902. godine kraljevski kotarski predstojnik dr. Josip Moholač. U parku je podignuta i ploča u spomen na osnivača parka. Dominiraju stabla divljeg kestena (*Aesculus hippocastanum*), zatim stoljetne skupine crnog bora (*Pinus nigra*), a pojedinačno su zastupljeni jasen, lipa, katalpa i platana.

Park je u jakom prometnom okruženju. Park nije uređen na odgovarajući način obzirom na njegov položaj u tkivu naselja Kutine. Park je opterećen brojnim asfaltiranim prometnim površinama.

Nužno bi bilo izraditi genezu parka od osnutka do danas sa svim flornim promjenama tijekom vremena te konačno projekt njegovog uređenja sukladno njegovoj važnosti

Park šetališta uz potok Kutinicu

To je mlađi park koji se formirao uz obalu potoka Kutinice, a u samom središtu grada.

U parku je podignut i manji vrti paviljon (saletl). Prevladavaju manja stabla vrba i topola uz pojedinačne primjerke četinjača.

Nalazi se u urbanom sklopu između škole i zgrade Zavoda za platni promet.

Sve parkovne površine u cijelosti treba očuvati u sadašnjim prostornim obuhvatima. Treba izraditi i projekte obnove u odnosu na parkovne objekte i biljni materijal. Osim parkovnih površina vrijedni su i kućni vrtovi ispred pročelja obiteljskih kuća a što je jedna od svojstvenosti slike urbanih prostora Grada.

Izvan opisane vegetacijske strukturne u okviru naselja Kutine prepoznaju se svojstveni krajolici i prirodne sredine šireg prostora kraja:

Kultivirani krajobraz («kulturni» u smislu *Zakona o zaštiti kulturnih dobara*):

Skoro u cijelosti Grad pokriva osobito vrijedni **kultivirani krajobraz**. To je već spomenuti *mozaik* šumskih i poljodjelskih površina tipičnih za ovaj kraj Moslavine.

Relativno očuvani i vrijedni s estetskog gledišta i gledišta biološke raznolikosti mogu se strukturirati kao:

- krajobrazi intenzivne poljodjelske djelatnosti u dolini rijeke Save,
- krajobrazi ostalog dijela Grada pokrivenog šumskim i poljodjelskim površinama sjeverno od središnjeg dijela Grada i
- krajobrazi padina Moslavačke gore obrasle šumama hrasta kitnjaka.

Prostor Grada usprkos znatne primarne i sekundarne urbanizacije, koja je sveprisutna i koja se najviše doživljava upravo s prometnica, kojima se kreće velika većina ljudi, predstavlja vrijedan i svojstven vid kultiviranog krajobraza. U odnosu na zastupljenost i očuvanost šuma i livada s jedne strane, te izgrađenost i strukturu naselja s tradicijsko-graditeljskog i estetsko-krajobraznog gledišta s druge strane, može se zaključiti da je prostor Grada u većini tipičan ruralni krajobraz “točkasto” devastiran nekvalitetnom i neplanskom izgradnjom, srećom koncentriranom uzduž cesta i u okviru naselja oko glavnih prometnica. Ova je izgradnja većim dijelom obezvrijedila kako prirodni okoliš, tako i stare tradicijske ruralne naseobinske jezgre sagledive putniku sa državne ceste D-45, a osobito sa županijskih cesta Ž-3124 i Ž-3168.

1.1.4.6. Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa kraja

1.1.4.6.1. Prostorno-razvojne i resursne značajke

Jugoistočni obronci Moslavačkog gorja koji se postupno spuštaju prema nizinskom prostoru doline rijeke Save i osobito vrijednom Lonjskom polju prirodni je okvir prostora Grada Kutine. U njenom sjevernom dijelu izbalansiran je slikovit odnos poljoprivredno-šumskih površina, zatvorenih vizura, dinamičan prostor umjerene izgrađenosti i stoga visoko valorizirana mikroregija. Srednji brežuljkasti pojas, sasvim niskih obronaka Moslavačkog gorja širokih je vizura, umjerene izgrađenosti sa orijentirima u prostoru, dok je južni nizinski dio definiran širokim ravnim potezima koji teku paralelno sa tokom rijeke Save čiji je uski neizgrađeni pojas Lonjskog polja, također visoko vrednovan kroz mikroregionalnu podjelu Republike Hrvatske.

Potrebno je sagledati sve kulturno-povijesne vrijednosti prostora kako bi uz prirodne značajke poslužile kao temelj za daljnji gospodarski i kulturni razvitak Grada. Područje Grada Kutine zbog svog geografskog smještaja ima velike mogućnosti za razvitak kulturnog turizma koji je u europskim zemljama dosegao već visok stupanj. Naime, sjeverni brežuljkasto-šumoviti dijelovi prostora Grada obogaćeni tragovima naseljenosti još od pretpovijesti pružaju značajne mogućnosti za razvoj izletničkog turizma koji, međutim, treba promišljeno i sustavno osmisliti i gospodarski realizirati.

S time u vezi treba izdvojiti središte naselja Kutina gradskih obilježja i drugi dio naselja seoskih obilježja (Kutinsko Selo), potom očuvane dijelove okolnih seoskih naselja kao i niz pojedinačnih primjera tradicijskog stambenog i gospodarskog graditeljstva koji danas predstavljaju samo ostatke vrijednih ruralnih ambijenata. Upravo zbog toga je potrebno ove preostale primjere etnoloških obilježja uključiti u sustavan program kako naselja ne bi poprimila sasvim suvremen izgled.

Iz Kutine kao središta ovog područja moguće je osmisliti raznoliku kulturno-izletničku ponudu u koju bi bili uključeni vrijedni očuvani krajolici sa sveobuhvatnim vrijednostima čovjekovog prisustva i djelovanja na ovom prostoru, arheološkim lokalitetima, objektima sakralne arhitekture i javnim objektima i brojnim pojedinačnim primjerima tradicijskog graditeljstva. Naselja bi mogla formirati zavičajne zbirke kako bi se ponuda upotpunila, a stvorila bi se i slika nekadašnjeg života naselja što bi imalo i edukativan karakter.

Obnova, revitalizacija i odgovarajuća prezentacija povijesno-graditeljskih cjelina, odnosno ovom prilikom evidentiranih i izdvojenih dijelova seoskih naselja mogla bi značajno pridonijeti turističkoj, kulturnoj i edukativnoj ponudi Grada, pogotovo u najočuvanijim i sa povijesno-graditeljskog aspekta najvrednijim dijelovima seoskih naselja. Očuvanje graditeljske baštine ovdje je nužno i neodvojivo povezano sa očuvanjem pripadajućih okolnih površina obradivih polja, pašnjaka i šuma, te šireg krajobraza, ukratko onoga što čini identitet prostora. Ovim bi se održao povijesni kontinuitet prostora.

Tipologija i stanje naselja i narodnog graditeljstva. Svaki prostor ima određene pejzažne vrijednosti i kao takav utječe na kvalitetu života, a dominantni elementi krajolika utječu na identitet prostora i organizaciju života unutar njega. Uravnoteženost antropogenih i prirodnih elemenata također utječe na vrijednost krajolika i kvalitetu cjelokupnog življenja na određenom prostoru. Naselja su važan produkt kontinuiranog djelovanja čovjeka u prostoru i bitan element za njegovo vrednovanje.

Naselja Grada Kutina su tipološki ujednačena što je omogućilo prirodno okruženje, blago valoviti i gotovo ravan nizinski teren između Moslavačke gore i Lonjskog polja u dolini rijeke Save na kojemu uz stari regionalni i lokalne putove nastaju izrazito linijska naselja. Za naselja na blago valovitim obroncima Moslavačke gore, ispod 200 m n.v. važno je istaknuti da su nastala u veoma odmjerenom odnosu sa prirodnim okvirom, tako da se oko naselja uočava potez obradivih površina i livada koji oštro graniče sa moslavačkom šumom.

Tipološki su sva naselja seoskih obilježja nastala uz kapilarnu mrežu lokalnih putova koja meandrira prilagođavajući se terenu tako da je matrica izrazito linijska, dužine i po nekoliko kilometara. Mali broj naselja ima odvojak koji sa glavnim putem čini "T" ili "L" matricu. Svojom prostornom organizacijom izdvaja se razvedeno naselje Gojlo organske matrice sa kratkim izgrađenim potezima na odstojanju. Naselja nisu uspjela razviti unutrašnju organizaciju na viši nivo, tako da su ostala bez identiteta osim u pojedinačnim detaljima. Osim prostorne organizacije i položaja u prirodnom okruženju naselja nisu uspjela očuvati svoje izvorne elemente. Naime, sačuvan je niz pojedinačnih primjera tradicijske gradnje unutar naselja, međutim, ne može se izdvojiti niti jedna cjelina očuvanih ambijentalnih vrijednosti. Unutar naselja mogu se izdvojiti samo kratki potezi, najčešće sa jedne strane puta koji sa očuvanim pojedinačnim primjerima tradicijske arhitekture svjedoče o izvornom izgledu naselja (Ilova, Jamarica, Janja Lipa, Katoličke Čaire, Kutina, Kutinica, Mikleuška, Repušnica). Tradicijska organizacija parcela koje se nižu uz put slijedi se i u novije vrijeme,

stambena građevina smještena je uz rub parcele prema putu, starije orijentirane zabatno, kasnije podužno u odnosu na put. Gospodarske građevine zatvaraju gospodarsko dvorište iza kojega slijede obradivi dijelovi parcela. Parcele su u nizovima s obje strane puta, mjestimično isprekidanim kod nekih naselja, tako da se parcelacija čita i sa distance što pruža vrijedne vizure na naselja.

Tradicijske stambene građevine su raznolike drvene i čerpićem građene prizemnice zabatno orijentirane u donosu na put, troprostorne unutrašnje organizacije sa kuhinjom u sredini, odmah na ulazu i dvije bočne sobe. Ulaz je sa verande duž cijelog dužeg pročelja ili samo sa okomito postavljenog uskog trijema na duže pročelje. Kasnije nastaju zidane prizemnice slijedeći izgled drvene uske izdužene prizemnice podražavajući izvorni ambijent, dok je u novije vrijeme sve više katnica potpuno novih gabarita i oblikovanja ne slijedeći građevinsku liniju, niti bilo koji element tradicijskog graditeljstva. Najvrjedniji primjeri tradicijske gradnje su drvene katnice-čardaci, nekad dominantan tip tradicijskog graditeljstva u naseljima ovog dijela toka rijeke Save, očuvane u zavidnom broju, također, kao pojedinačni primjeri. Gospodarske drvene i građevine od čerpića su etnološki vrijedni primjeri, međutim, rijetke su parcele na kojima je očuvano izvorno stanje svih gospodarskih građevina (štala, kotac, svinjac, sjenik, komora, bunar), zamjenjuju ih zidani objekti od opeke u nešto izmijenjenom gabaritu što znatno utječe na izgled naselja stoga je veoma bitno očuvati parcele koje je moguće revitalizirati i staviti u funkciju izletničkog turizma. Naime, novi gospodarski objekti dominiraju na parceli gabaritom i oblikovanjem tako da se mijenjaju odnosi unutar parcele, osobito ako je stambeni objekt manji i oblikovno skroman.

1.1.4.6.2. Ocjena stanja kulturno-povijesnih vrijednosti

Današnjim granicama Grada Kutine obuhvaćena su 23 naselja: Brinjani, Banova Jaruga, Čaire, Gojlo, Husain, Ilova, Jamarica, Janja Lipa, Katoličke Čaire, Kletište, Krajiška Kutinica, Kutina, Kutinica, Međurić, Mikleuška, Repušnica, Selište, Stupovača, Šartrovac i Zbjegovača.

Na ovom je području do sada bila provedena zaštita za svega 13 kulturnih dobara. Prema pravnom statusu *registrirana* (R) kulturna dobra su:

- kapela sv. Duha u Gojlu (R 392),
- potez stambenih kuća etnoloških obilježja u Crkvenoj ulici kbr. 42-52 u Kutini (R 456),
- župna crkva Majke Božje Snježne u Kutini (R 393) i
- spomeničko mjesto u Ulici S. Radića 158 u Kutini (R 437),

preventivno (P) su zaštićeni:

- župna crkva Prečistog Srca Marijina u Ilovi,
- kapela sv. Martina u Janja Lipi,
- partizanska škola u Krajiškoj Kutinici,
- arheološki lokaliteti Kutinska Lipa i Plovdin Grad u Kutini,
- stambene kuće etnoloških obilježja u Ulici S. Radića 3 i 136 u Kutini,
- župna crkva sv. Nikole u Međuriću i
- arheološko nalazište gradina Marić u Mikleuški.

Zaštita je dakle provedena na razmjerno malom broju objekata kulturno-povijesnog nasljeđa. Iz tog je razloga u sklopu izrade konzervatorske podloge za potrebe ovog Plana bio predviđen detaljni obilazak terena te detaljno popisivanje i valoriziranje kulturne baštine Grada Kutine s ciljem da se sve kulturno povijesne posebice graditeljske vrijednosti zaštite, te da se stvore uvjeti za njihovu adekvatnu obnovu. Na taj su način *evidentirani* mnogobrojni novi baštinski elementi o kojima do sada nije bilo spoznaja,

od čega je za *zaštitu predloženo* (PR) 14 građevina, cjelina ili zona:

- kapela sv. Barbare u Jamarici,
- dio naselja gradskih obilježja, te
- dio naselja seoskih obilježja – Kutinsko Selo u Kutini,
- raspelo u Kutini,
- stambena kuća – Pazderina na Trgu kralja Tomislava 19 u Kutini,
- dvorac Erdody (danas Muzej Moslavine) u Kutini,
- građanska palača Ausch (danas Galerija) u Kutini,
- vila Sofija, Kolodvorska 42 u Kutini,
- škole u Crkvenoj ulici 59 i 62 u Kutini,

- kapela sv. Georgija, te
- stambena kuća etnoloških obilježja kbr. 21 u Kutinici,
- župni dvor u Međuriću,
- kapela sv. Ilije u Mikleuški i
- pravoslavna crkva sv. Dimitrija u Stupovači.

Popisivanje je provedeno po važećoj konzervatorskoj metodologiji kod koje valja osobito istaknuti: sagledavanje svih vrijednosti i gledišta kulturne baštine prema razrađenoj tipologiji, vrednovanje izvornih i postojećih prostornih i ambijentalnih obilježja te nedjeljivost spomenika i prirodnog okoliša.

1.1.4.6.3. Valorizacija baštine

U pogledu valorizacije baštine najviše su vrijednosti dva spomenika makroregionalne važnosti (II - okvirno značenje na nivou regije sjeverozapadne Hrvatske): kapela sv. Duha u Gojlu i župna crkva Majke Božje Snježne u Kutini. Mikroregionalne su važnosti (III - okvirno značenje na nivou županije) kapela sv. Martina i stambena kuća etnoloških obilježja u Janja Lipi, stambena kuća etnoloških obilježja u Krajiškoj Kutinici, dio naselja gradskih te seoskih obilježja, raspelo južno od crkve, kurija (Narodno sveučilište), dvorac Erdody (Muzej Moslavine), župni dvor i vila Sofija u Kutini, stambena kuća etnoloških obilježja u Kutinici, župna crkva sv. Nikole i župni dvor u Međuriću, kapela sv. Ilije u Mikleuški i crkva sv. Dimitrija u Stupovači. Samo su tri kulturna dobra kategorije III/IV: župna crkva Prečistog Srca Marijina u Ilovi, kapela sv. Barbare u Jamarici te kapela sv. Georgija u Kutinici, a sve su ostalo spomenici niže vrijednosti odnosno lokalnog značenja (IV - nivo općine).

ZAŠTIĆENA KULTURNA DOBRA u Gradu Kutini

GOJLO	Kapela sv. Duha	R 392
ILOVA	Župna crkva Prečistog Srca Marijina	P UP/I-612-08/93-01/29
JANJA LIPA	Kapela sv. Martina	P 02-13/1-1970.
KRAJIŠKA KUTINICA	Partizanska škola	P UP/I-612-08/90-01/449
KUTINA	Potez stambenih kuća (etnoloških obilježja)	R 456
KUTINA	Arheološki lokalitet Kutinska Lipa	P UP/I-612-08/99-01/76
KUTINA	Arheološki lokalitet Plovdin Grad	P 03-UP/I-898/1
KUTINA	Župna crkva Majke Božje Snježne	R 393
KUTINA	Stambena kuća (etnoloških obilježja)	P 03-UP/I-386/1
KUTINA	Kurija (Narodno sveučilište)	P 03-UP/I-39/1
KUTINA	Spomeničko mjesto	R 437
MEĐURIĆ	Župna crkva sv. Nikole	P UP/I-612-08/00-01/04
MIKLEUŠKA	Arheološko nalazište gradina Marić	P 612-08/93-01/409

1.1.4.6.4. Kulturni krajobraz

Kulturni krajobraz Grada kojeg čine područja prirodnog i antropogenog prostora, u kojem je osobito izražen kvalitetan suživot graditeljske baštine i prirodnih osobitosti pripadajućeg okruženja izuzetnih je estetskih vrijednosti. U okviru takve valorizacije diferencirani su pojedini prostori koji imaju i pojedinačnu vrijednost, te ih kao takve treba štiti od daljnjeg propadanja, zapuštanja ili potpune promjene. Osobito su izdvojene zone park šuma u urbanom dijelu naselja Kutine kao vrijedne oaze zelenila u neposrednoj blizini centra naselja.

Nezakonita izgradnja bitno utječe na izgled kulturnog i kultiviranog krajobrazu Grada. Kreće se u rasponu od manjih rekonstrukcija i dogradnja postojećih objekata u građevinskom području, do nove izgradnje na područjima van građevinskih zona. Bespravna rekonstrukcija postojećih objekata u smislu otvaranja poslovnih prostora dovodi do poremećaja planiranog prostornog sustava.

Razlozi bespravne gradnje uvjetovani su neriješenim vlasničkim odnosima, nedostatkom infrastrukture, nemogućnošću ishođenja građevinske dozvole, cijenama zemljišta, cijenama prenamijene poljoprivrednog zemljišta, kao i cijenama pri ishođenju suglasnosti i dozvola, kao i naknadom za komunalni doprinos. Dio problema bespravne gradnje leži u neusklađenosti plansko prostorne dokumentacije (postotak izgrađenosti parcele, određenja pojma bučne i tihe poslovne djelatnosti i dr.).

Za postizanje planirane organizacije prostora, važno je izgradnju držati u okvirima planiranih površina, kako bi se očuvali urbani predlošci pojedinih naselja, neizgrađena područja između njih, a posebno između rezidencijalnog dijela

grada Kutine i industrijske zone. Time se, uz odgovarajuće ekološke prednosti osigurava, da izgrađena područja ne poprime izgled amorfne mase, koja nekontrolirano zaposjeda neizgrađeni prostor, često visoke vrijednosti.

U ukupnoj prostornoj slici, potrebno je zaštititi postojeću raznolikost prostora i spriječiti izgradnju «*bilo kuda*».

1.1.4.7. Temeljne ekološke svojstvenosti kraja

Na području Grada Kutina postoje razni oblici ugrožavanja okoliša, zraka, tla i vode, a rezultat su intenziteta procesa korištenja prostora, kao i pomanjkanje ekološke svijesti dijela žitelja.

Zrak. Na uže područje grada Kutine posebno mjesto ima utjecaj petrokemijske industrije. Dijelom je u onečišćenju prisutna i čađara, ali i asfaltna baza.

U tehnološkom procesu proizvodnje mineralnih gnojiva i asfalta asfaltna baza dolazi do onečišćenja zraka na području grada i bliže okoline osobito naselja Husain, Batina i Ilova, koja su naselja u neposrednoj blizini kutinske kemijske industrije, plinovitim onečišćenjima zraka (amonijak, sumporni dioksid, dušikovi oksidi, fluoridi), kao i onečišćenjima česticama sirovina i gotovih proizvoda (fosfat, gnojiva NPK, UREA, KAN). U procesu proizvodnje čađe, kao nusprodukt nastaju i otpadni plinovi, koji sadrže: vodik, ugljični monoksid, sumporovodik, metan i čestice čađe, a tijekom procesa proizvodnje gline, dolazi do emisije čestica gline.

Osim industrije, zrak u gradu Kutina onečišćuju i mobilni izvori (promet), te kotlovnice centralnog loženja, odnosno kućna ložišta.

Ostala su naselja na području Grada bez značajnih izvora onečišćenja zraku.

Tlo. Izuzev grada Kutine u kojemu je najveća koncentracija industrije, ostala područja Grada uglavnom su poljodjelski krajevi. Međutim, poradi migracija stanovništva u manje izolirane prostore, naročito mlade populacije i pada broja stanovništva u tim krajevima, zapušta se obrada poljoprivrednih površina. S druge strane smanjuju se i poljoprivredne površine radi njihove prenamjene u građevinska područja u zonama koje su bliže naseljima. Najčešće se gube upravo najpovoljnije poljoprivredne površine za obradu.

Ne kontroliraju se nastale fizičke, kemijske i biološke promjene tla sa stanovišta zaštite okoliša. Tla u neposrednoj okolini kemijske industrije podložena su jakom utjecaju onečišćenja industrije zbog taloženja brojnih štetnih tvari, a poljoprivredna zemljišta se zagađuju zbog upotrebe mineralnih gnojiva, pesticida i drugih sredstava za zaštitu bilja.

Podzemne vode. Područje Grada Kutine po svom geološkom sastavu spada pretežito u teško propusne gline, tako da u podzemlju nisu nađene dovoljne količine voda za piće, izuzev nekoliko bunara male izdašnosti. Izuzetak je nizinski dio Lonjskog polja, koji je u hidrološkom smislu bogatiji koncentracijom podzemnih voda zbog uticaja rijeke Save i zadržavanja vode u kišnom periodu.

Na području Grada nalazi se više površinskih vodotoka (rijeke Pakra, Ilova, potoci Kutinica, Huseinac), te akumulacija "Pakra" zapremnine 10,500.000 m³ vode. Međuzavisnost površinskih i podzemnih voda je izrazita, a korištenjem se mijenja njihovo prirodno stanje s degradacijom kvalitete, pa je i tu potrebna najveća zaštita.

Opasnost od zagađenja podzemnih voda dolazi i od deponija tehnološkog i komunalnog otpada, ispuštanja fekalnih voda u naseljima bez kanalizacije, te nekontroliranog odlaganja otpadnih predmeta i izlivanja ulja. Stoga je potrebno provoditi i mjere za poboljšanje i unapređivanje prirodnoga, kultiviranoga i kulturnog krajobraza. Isto tako i mjere za sprječavanje nepovoljnog utjecaja na okoliš:

Za područje Grada Kutina izrađeno je Izvješće o stanju okoliša (ožujak 1997. god), koje je obradilo problematiku zraka, voda (površinske, vodoopskrba, otpadne vode), otpada (tehnološki, komunalni, glomazni). Temeljem navedenog Izvješća **izrađen je** Program zaštite okoliša za dvogodišnje razdoblje (IRI-Sisak d.d. istraživanja i ispitivanja Sisak).

Mjere za poboljšanje okoliša

Za provođenje ovih mjera treba:

- Izgraditi sustav kanalizacije s uređajima za pročišćavanje, osobito na svim mjestima gdje se javljaju veći onečišćivači;
- Spriječiti mogućnost aerozagađivanja;
- Redovito treba čistiti naselje od krutog i krupnog otpada i sprječavati divlja odlagališta otpadaka po poljodjelskim i šumskim površinama te otpad odlagati na propisnu deponiju; riješiti problem kućnog i industrijskog otpada;

- Smanjiti uporabu agrotehničkih sredstava koja onečišćuju tlo (pesticide i sl.) i pravilno primjenjivati mineralno gnojivo i biološka sredstva u provođenju zaštite poljodjelskih kultura, naročito u dolinama vodotoka.

Mjere za očuvanje okoliša

U sklopu ovih mjera podrazumijeva se da treba:

- Na djelotvorni način štititi kulturne, prirodne i krajobrazne vrijednosti.
- Čuvati prirodna bogatstva i prirodne izvore (šume, poljoprivredne površine, izvore vode, vodotoke i dr.).
- Uključiti lokalne vlasti u aktivno čuvanje okoliša te zaštitu zaštićenih građevina i područja kroz novčanu potporu i gradske odluke.

Mjere za unapređenje okoliša

Ove mjere podrazumijevaju:

- Stvaranje javnoga mnijenja u korist zaštite krajolika, zaštite kulturne i prirodne baštine, smanjenje onečišćenja te gradnju stambenih zgrada na zasadama tradicijskoga graditeljstva;
- U svaki urbanistički i arhitektonski projekt ili studiju, bilo koje vrste, ugraditi elemente zaštite okoliša i krajobraznoga oblikovanja.

Na građevinskom području ne smiju se graditi građevine koje bi svojim postojanjem, ili upotrebom neposredno, ili potencijalno ugrožavale život, zdravlje i rad ljudi u naselju, ili vrijednost okoliša, niti se smije zemljište uređivati, ili koristiti na način, koji bi izazvao takve posljedice.

Važno je navesti sljedeće:

- a) Ako se na dijelu građevnog područja izgradi javna kanalizaciona mreža i ako postoje za to tehnički uvjeti, postojeće stambene i ostale građevine se moraju priključiti na nju.
- b) Ako na dijelu građevnog područja na kojem će se graditi građevina postoji javna kanalizaciona mreža, stambene i druge građevine se moraju priključiti na nju.
- c) Otpadne vode iz domaćinstva bez kanalizacije moraju se prije ispuštanja u okoliš pročišćavati metodom autopurifikacije u septičnim jamama.
- d) Otpadne vode iz gospodarskih zgrada u domaćinstvu s izvorom zagađenja i gospodarskih postrojenja moraju se prije upuštanja u recipijent pročistiti do stupnja na kojem se nalazi recipijent, odnosno, do stupnja i na način predviđen posebnom odlukom Gradskog vijeća.

U svezi razmjerno najvećeg problema za naselje Kutinu i šire, u svezi čistoće i kvalitete zraka, treba se pozvati na *Program zaštite okoliša Grada Kutine* (Kutina, IRI Sisak d.d., 2003) koji konstatira današnje stanje kakvoće zraka u Kutini (str. 10. i 11.):

- Srednje godišnje koncentracije za sva razmatrana onečišćenja bile su tijekom 2001. godine niže od zakonom određenih graničnih vrijednosti (GV).
- U usporedbi s 2000. godinom utvrđeni su niži srednji godišnji iznosi za:
  - vodik sulfid (44,4 %),
  - sumpor (IV) oksid (36,6 %),
  - dušik (IV) oksid (25,0 %),
  - amonijak (11,0 %),
  - fluoride (7,0 %),
  - ukupnu taložnu tvar (1,1 %).
- Preporučene vrijednosti (PV₉₈) prekoračene su za amonijak u mjernim postajama: Vatrogasni dom, Meteorološki krug i Husain, a za ukupnu taložnu tvar u mjernoj postaji Husain. Navedene mikrolokacije imale su tijekom 2001. godine II. kategoriju kakvoće zraka (umjereno onečišćeni zrak).
- Na svim ostalim lokacijama i za sve ostale mjerne parametre, kakvoća zraka bila je I. kategorije (neznatno onečišćen zrak).
- Srednje 24-satne koncentracije fluorida i vodika sulfida na svim su mikrolokacijama bile između GV i GV₉₈. Za ova onečišćenja kod nas nisu određene preporučene vrijednosti.

Iz utvrđenih parametara može se zaključiti da je kvaliteta zraka u naselju Kutina na granici između I. i II. kategorije kakvoće sa laganim poboljšanjem. To ukazuje na osjetljivost odabira gospodarskih programa koji bi se u budućnosti trebali graditi u gradu, budući njihovi proizvodni procesi ne bi smjeli pogoršavati zatečeno stanje kakvoće zraka.